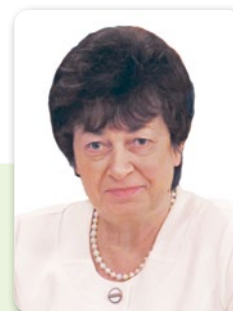




СЛОВНИК ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Зміст і види роботи зі словниками на матеріалі розділу “Слово. Значення слова. Частини мови”

Валентина СОБКО, канд. пед. наук, доцент, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка



Підвищення якості освіти потребує організації такої діяльності, яка зможе забезпечити формування у школяра здатності самостійно здобувати знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, виокремлювати необхідну інформацію з різних джерел, і зі словниково-довідникових зокрема.

У чому ж полягають особливості залучення молодших школярів до роботи зі словниками? Пошукаймо відповідь разом з автором статті.

Як відомо, словники відображають рівень культури нації, спричиняючи прогрес у її розвитку; виконують велику соціальну функцію як інформативну (дають змогу долучитися до знань), так і нормативну (допомагають оволодіти мовними нормами). Словник — це цінне джерело інформації (не тільки суто мовознавчої), засіб підвищення комунікативної культури носіїв мови.

Відповідно до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти робота зі словниками різних типів спрямована на реалізацію таких **основних завдань**:

- ознайомлення з найважливішими джерелами інформації, дитячими довідковими виданнями;
- виховання інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- формування вміння здійснювати пошук інформації у дитячих довідкових виданнях;
- створення умов для дослідження мовних явищ, їх аналізу; опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- пояснення й аналіз значень слів з опорою на словник; зіставлення власного розуміння змісту поняття з поданим у словнику;
- дотримання учнями найважливіших правил літературної вимови;
- збагачення мовлення формулами мовленнєвого етикету;
- засвоєння норм правопису за орфографічним словником; послуговування ним для побудови письмових висловлювань; виправлення орфографічних помилок;

- поповнення мовлення учнів словами з переносним значенням, синонімами, антонімами, фразеологізмами;
- формування вміння застосовувати отриману інформацію в навчальній і позашкільній діяльності.

Залучення молодших школярів до роботи зі словниками має відбуватися диференційовано.

Пропонуємо зразки завдань і вправ для організації такої діяльності у процесі вивчення розділу “Слово. Значення слова. Частини мови”, які сприятимуть формуванню в учнів дослідницьких умінь, предметної (мовної) і ключових компетентностей, зокрема комунікативної, соціокультурної, навчання впродовж життя. Ці завдання допоможуть учням сприйняти слово в єдності різних його значень, у взаємозв’язках з іншими словами у словосполученні, реченні, мікротексті, тексті, що сприятиме реалізації компетентнісного підходу в навчанні мови.

Формування комунікативної компетентності

Для формування комунікативної компетентності варто пропонувати учням завдання на сприйняття, аналіз інформації в текстах, словникових статтях, використання її у різних мовленнєвих ситуаціях.

Тема “Слово. Значення слова”

Вправа 1

- Прочитай. Поясни, як ти розумієш прочитане. Знайди слова, вжиті у переносному значенні.

Вересень відчиняє двері осені. Кажуть, що він красне літо проводить, а золоту осінь зустрічає.





**Щоб мовлення всебічно розвивати,
Вчимося із словниками працювати.**

(Фото надіслане автором)

- Поміркуй, чому осінь називають золотою. Як по-іншому можна сказати про красне літо? (*Літо гарне, любе, прекрасне.*)

Робота з тлумачним словником (робота в групах)

- Знайдіть тлумачення слів і висловів.
I група — *краса*;
II — *красний, красна мова*;
III — *красномовний; красномовність*;
IV — *красувати*.
- Поділіться інформацією. Про що нове дізналися? Яким має бути наше мовлення? Яке прислів'я запам'ятали? (*Не краса красить, а розум.*) Який висновок можете зробити з одержаної інформації?

Вправа 2

- Прочитай текст. Яку картину ти уявив?
Зацвів іній на всьому, замерехтів, засвітився... Прийшло на землю свято розквітлого інею. Цвіте він, осяяний місяцем, цвіте холодними квітками, і пелюстки їхні пахнуть морозом... Срібна ніч. І рівна срібна пелена розіслалась, заповонила землю.

За Євгеном Гуцалом

- Які слова допомогли уявити красу зимової природи? Які з них ужито в переносному значенні? Поясни, як ти їх розумієш.

Гра “Мовознавці”

- Уявіть, що нам доручили для тлумачного словника дати пояснення, яке значення слова називають *прямим*, а яке — *переносним*. Спробуйте скласти словникову статтю для навчального посібника, подайте приклади слів із прямим і переносним значенням. (*Заслуховування визначень, складених учнями.*)
- Прочитаймо тлумачення термінів у словнику: учні I групи (ряду) готують інформацію про *пряме значення* слова, II — про *переносне значення*, а III — добирають прикметники і дієслова з переносним значенням для використання в описах природи у різні пори року (*весною, влітку, восени, взимку*).
- Що є основним у розрізненні прямого і переносного значення слів?

Коментар

Для відповіді учні можуть будувати опорну схему, створювати пам'ятку, “Асоціативний куш”, визначаючи основні ознаки термінів: пряме значення — первинне, є природною назвою предмета, явища, зрозуміле як у контексті, так і поза контекстом; переносне значення — вторинне, виникає в мові на основі подібності предмета чи явища, зрозуміле лише в контексті.

Гра “Дослідники” (робота в групах)

- У тлумачному словнику учні мають знайти пояснення термінів *адреса, адресант, адресат*. Представники груп дають визначення термінів.
- Що для вас було новим?
- На цій сторінці у словнику є слово *адрес*. Прочитайте його тлумачення. Назвіть ситуації, коли цим словом треба користуватися. Подумайте, чи є воно спорідненим до слів *адреса, адресант, адресат, адресувати*. Обґрунтуйте свої пояснення.
- Доберіть синоніми до слів: *адресант* — ... (відправник), *адресат* — ... (одержувач), *адрес* — ... (привітання).
- Придумайте гру для роботи з цими словами та їхніми визначеннями в парах.

(Орієнтовний хід гри: один учень називає визначення, а другий — добирає термін. Потім міняються ролями.)

Робота зі словником синонімів.

Гра “Скажи по-іншому”

Учитель з урахуванням теми й очікуваних результатів уроку пропонує слова, до яких учні мають дібрати синоніми. За результатами гри переможцями можуть бути окремі учні або група, якщо завдання виконували групами. За потреби учні можуть користуватися словником.

Орієнтовний матеріал для гри

Батьківщина, Вітчизна; **держав**а, країна; **родина**, сім'я, рідня, родичі; **батько**, тато, отець, татко, татусь; **мати**, мама, неня, матінка, матуся, ненька; **лелека**, бузол, чорногуз, бузько тощо.

Коментар

Гра мотивує учнів до зіставлення слів, близьких за значенням, розкриття їхніх значенневих відтінків.

Виконання вправ такого типу у процесі вивчення лексико-граматичного матеріалу сприяє розширенню знань школярів про тематичні групи слів, що називають державу, народні символи, вихованню поваги до членів родини, увиразненню мовлення.

Робота з орфографічним словником

- Запиши слова, вставляючи пропущені букви. Постав наголос. У складних випадках користуйся словником. Виділи слова, які мають варіанти наголошування.

Алфавіт, вер...с...нь, н...діл...я, ознака, помилка, пр...дмет, сантиметр, читан...я, завжди, виразно, кілометр.

- Як необхідно звертатися до своїх рідних (мама, тата, бабусі, дідуся, сестрички, братика)? За потреби скористайся орфографічним словником (довідником).

Оригінальні зошити від авторів інтегрованих підручників



Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

- ☀ Робочий зошит № 1
- ☀ Робочий зошит № 2
- ☀ Зошит з інформатики
- ☀ Зошит для діагностичних робіт

2
КЛАС

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

- ☀ Зошит з розвитку зв'язного мовлення
- ☀ Тренажер з правопису: зошит № 1 і зошит № 2

SvitDovkola.org



Замовляйте комплект робочих зошитів для 2-го класу:

☎ (067) 504 5022, (050) 761 7259

@ books@dvsvit.com.ua

